

Jolanta Szulc
Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego
Katowice

Automatyzacja bibliotek kościelnych w Polsce

„Biblioteka jest instytucją, która samym swoim istnieniem świadczy o rozwoju kultury. Jest ona bowiem skarbnicą piśmiennictwa, przez które człowiek wyraża swój zamysł twórczy, inteligencję, znajomość świata i ludzi, a także umiejętność panowania nad sobą, osobistego poświęcenia, solidarności i pracy dla rozwoju dobra wspólnego (por. Centesimus annus, 51). W systematycznie prowadzonym księgozbiornym do starych rękopisów i inkunabułów dodawane są nowe książki i pisma. Wszystko to zaś razem jest wymownym znakiem jedności kolejnych pokoleń, które z różnorodności czasów i kwestii tworzą wspólne patrymonium kultury i nauki” – tymi słowami zwrócił się do zebranych Papież Jan Paweł II w czasie uroczystości poświęcenia gmachu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego w dniu 11 czerwca 1999 roku¹.

Sieć bibliotek kościelnych w Polsce tworzą biblioteki wyższych uczelni teologicznych, biblioteki diecezjalne, biblioteki diecezjalnych seminariów duchownych, instytutów zakonnych, zakonnych seminariów duchownych, biblioteki kapitulne i kolegiackie, a także publiczne biblioteki diecezjalne, dekanalne, parafialne. Inną grupę bibliotek stanowią biblioteki Kościołów niekatolickich².

Biblioteki kościelne w Polsce zrzeszone w Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, erygowanej przez Konferencję Episkopatu Polski w 1995 r., realizują podstawowy cel Federacji,

¹ Fragment tekstu przemówienia papieskiego cytowany za KAI.

² Por. Bednarczyk J.: *Sieć bibliotek kościelnych w Polsce według stanu na rok 1993 (projekt własny schematu)*. „FIDES, Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1995 nr 1 s. 32.

tj. „popieranie chrześcijańskiej doktryny, podejmowanie poczynań związanych z ewangelizacją oraz ożywanie duchem chrześcijańskim porządku doczesnego” poprzez usprawnianie swej działalności, wdrażanie postępu technicznego, a w szczególności komputeryzację prac bibliotecznych³. Do podstawowych zadań Federacji należy m.in. koordynacja prac nad komputeryzacją prac bibliotecznych, tworzenie i administrowanie komputerową, ogólnopolską siecią bibliotek kościelnych, tworzenie użytecznych standardów przy komputeryzacji czynności bibliotecznych, a także pomoc poszczególnym bibliotekom we wdrażaniu systemu komputerowego i innych form unowocześniania ich pracy⁴.

Komputer może zostać zastosowany w bibliotece na wiele różnych sposobów. Komputeryzacja kompleksowa wykorzystuje komputery od razu w dużej liczbie i pozwala objąć komputeryzacją wszystkie funkcje tradycyjnego systemu bibliotecznego, począwszy od gromadzenia, przez katalogowanie, udostępnianie, informowanie, aż po zarządzanie biblioteką.

Komputery mogą pojawić się w bibliotece jako narzędzia służące małej automatyzacji, a więc automatyzacji jednego lub kilku procesów lub tylko wspomaganie czynności bibliotecznych. Zatem można utworzyć katalog komputerowy, wykorzystać komputer do wydruku kart katalogowych, założyć komputerowy moduł wypożyczalni, itd.

Wreszcie komputery mogą pełnić w bibliotece funkcję niezależnego narzędzia do wyszukiwania w komercyjnych bazach danych (rozpowszechnianych na dyskach kompaktowych lub dostępnych on-line) lub w innych bazach tworzonych w bibliotece (np. bazach z lokalnymi informacjami o regionie)⁵. Komputer może zostać użyty jako urządzenie telekomunikacyjne, udostępniające użytkownikowi zasoby rozległych sieci komputerowych wraz z takimi usługami, jak poczta elektroniczna.

³ Por. Statut Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, art. 6.

⁴ Tamże, art. 7.

⁵ Radwański A.: *Komputery, biblioteki, systemy*. Warszawa 1996, s. 17-18.

Komputer może także pełnić rolę „inteligentnej” maszyny do pisania.

Pytanie : czy i po co stosować w bibliotekach technologię komputerową? – jest już dzisiaj pytaniem retorycznym. Odpowiedź twierdzącą uzasadniają następujące spostrzeżenia :

1. Technologia komputerowa stosowana jest po to, aby usprawnić warsztat pracy bibliotekarza. Nie bez znaczenia pozostaje kwestia szybkiej obsługi czytelnika oraz szybkiego i relewantnego opracowania dokumentów.

2. Systemy komputerowe towarzyszą zarówno pracy, jak i kształceniu oraz rozrywce. Procesy te są częścią zadań i funkcji współczesnych bibliotek.

3. Powstaje bardzo szeroki obieg informacji, jaki umożliwiają sieci komputerowe, a zwłaszcza INTERNET. Biblioteki powinny włączyć się do tego obiegu wraz ze swoimi dokumentami pochodnymi oraz z zasobami pierwotnych dokumentów elektronicznych.

4. Obecnie zauważa się przewagę dokumentów pierwotnych w formie tradycyjnej nad dokumentami w formie elektronicznej. Doświadczenia ostatnich lat wskazują jednak, że te relacje będą zmieniać się na korzyść publikacji elektronicznych.

Przebieg procesu automatyzacji możemy prześledzić na przykładzie Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach. Biblioteka ta, będąca członkiem Federacji Bibliotek Kościelnych w Polsce, rozpoczęła proces komputeryzacji w 1993 r.

I etap komputeryzacji obejmował opracowanie zbiorów. Wdrożono pakiet MAK, wprowadzono komputerowe katalogowanie zbiorów wraz z wydrukiem kart katalogowych.

II etap komputeryzacji obejmował pozostałe funkcje biblioteki : akcesję i gromadzenie zbiorów, prace administracyjno – biurowe. W tym czasie uruchomiona została wypożyczalnia komputerowa i rozpoczął się proces retrokonwersji katalogów bibliotecznych.

III etap komputeryzacji – trwa nadal. Prowadzone jest komputerowe opracowanie zbiorów, do prac bibliotecznych wdrażane są nowe techniki komputerowe, z wykorzystaniem

możliwości INTERNETU (katalogi on – line, strony WWW, księgarnie i hurtownie internetowe).

Automatyzacja każdej biblioteki, a więc także biblioteki kościelnej, ma na celu udoskonalenie świadczeń poprzez racjonalizację pracy i zwiększenie dostępności do źródeł informacji. W literaturze przedmiotu coraz częściej pojawia się określenie biblioteki elektronicznej, rozumianej jako zbiór dokumentów elektronicznych, lub biblioteki wirtualnej, której w rzeczywistości nie ma, a w której poszukuje się informacji poprzez tzw. sieci rozległe. Niezależnie od tego, każdy potencjalny użytkownik biblioteki oczekuje szybkiego i sprawnego dotarcia do poszukiwanej informacji, a przede wszystkim ludzkiej życzliwości i sumienności.